

A JAPÁN-KÍNAI HÁBORÚ

MERÉSZ ÉS MEDDŐ KÍSÉRLET VOLNA a végső győzelmet illetően jóslásokba bocsátkozni“. Ez volt előbbi, a Magyar Szemle múlt évi decemberi füzetében megjelent hasonló című tanulmányunknak egyik zárómondata, — melyet az események máris igazolnak. Több mint egy éve tart az elkeseredett küzdelem a két keletázsiai nagy nemzet között, anélkül, hogy a legkisebb jel is annak közeli végére engedne következtenni. Ez év július 7-én, a hadüzenet nélküli háború első évfordulója alkalmából, úgy a japánok, mint a kínaiak részéről közrebocsátott kormánynyilatkozatok kifejezésre juttatták mindkét fél eltökélt szándékát, hogy a harcot a végső győzelemig folytatják. „Nem hagyjuk abba a harcot, amíg Csiang-Kai-Csek kormányát meg nem buktattuk és új, japánbarát kormány alakul annak helyébe. Eddigi győzelmeink alapján a harcot folytatni fogjuk — áldozatokra való tekintet nélkül“, mondotta Konoye herceg, Japán miniszterelnöke. Rövidebb, de hasonló értelmű volt a kínai kormánytanács kiadványa, mely az eddigi áldozatokra — több mint félmillió ember! — rámutatva így végződik: „Az ellenállást feltétlenül és minden körülmények között folytatni fogjuk.“

Míg első közleményünkben a japán-kínai fegyveres mérkőzés előzményét, a két fél erőviszonyait és valószínű szándékait, nemkülönben az 1937 július eleje és november közepe között lezajlott harcokat ismertettük, jelen tanulmányunkban a kínai hadszíntér azóta történt katonai eseményeit írjuk le és egyúttal a háborúnak eddig megfigyelt érdekesebb és kiemelkedőbb jelenségeivel foglalkozunk.

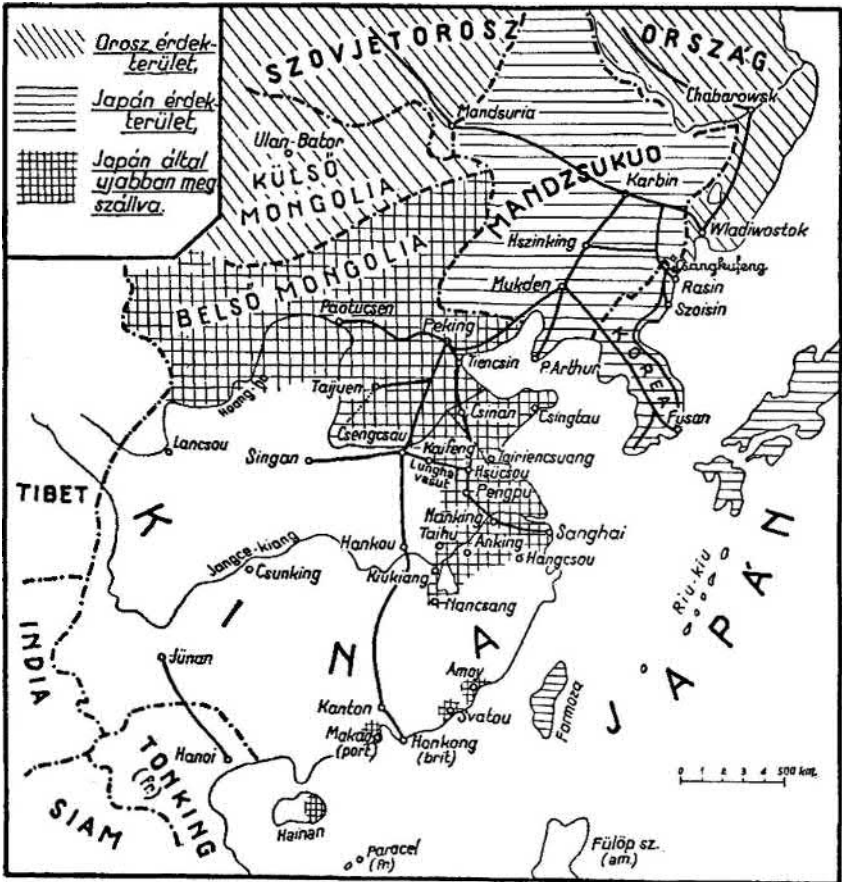
Az általános helyzet 1937 november második felében — röviden ismételve — a következő volt:

A japánok szélső nyugati csoportja Belső-Mongoliában, — a következő Sanszi tartomány fővárosában, Taijüanban állott; az északi főerők Teraucsi tábornok parancsnoksága alatt, kb. 150—200.000 fő — a két vasútvonal mentén voltak előnyomulóban déli irányban és a Hoangho (Sárga-folyam) felé közeledtek; a déli főerők Macsu tábornok parancsnoksága alatt, 120—150.000 fő, Shanghai elfoglalása után zömükkel követték a Nanking felé visszavonuló ellenséget, míg egy mellékcsoportjuk nyugati és délnyugati irányban kezdte meg az előnyomulást.

A kínai főerők visszavonulása, bár Csiang-Kai-Csek tábornagy maga vette át a parancsnokságot, mindinkább általános visszaözléssé

fajult. Nem került sor — amint azt a világsajtóban bejelentették — a tavak vidékén kiépített két állítólag „formidabilis“ állás védelmére. (Lehet, hogy az ismert kínai felületesség és korrupció következtében talán nem is voltak védhető állapotban.) Sőt a fővezér azon kísérlete, hogy új fővárosát, Nanking-ot megvédje, hasonlóképpen csődöt mondott. Csapatai a 3 hónapos súlyos sanghai harcot és az ott szenvedett vereség következményeit nem tudták egyhamar kiheverni. Így a kormány már november közepén elhagyta Nankingot, ahová a japánok, tulajdonképpen komolyabb harcok nélkül, december 10-én bevonultak.

Ezzel véget ért a hadjárat első időszaka, melynek eredménye

Nippon részére rendkívül kedvező volt. Kezébe került a gazdag és minden vonatkozásban fontos öt északi tartomány, — ez volt az egyik fő hadicél — továbbá Shanghai, — nemcsak Kínának, hanem Kelet-Ázsiának is egyik legnagyobb kikötője és kereskedelmi gócpontja, úgyszintén Nanking, a köztársaság új fővárosa. És ezt a japánok 5—6 hadosztállyal, továbbá tengerészcsapatokkal, de legfeljebb 60—70.000 emberrel érték el, 2—300.000 főnyi, tehát többszörös számbeli fölényben lévő kínaiakkal szemben.

A hatalmas területgyarapodás és a győzelmes csaták dacára, azért az eredmény még sem volt teljes, mert nem sikerült a kínaiak katonai ellenállásának letörése, mely erősebbnek és szívósabbnak bizonyult, mint azt a japán hadvezetőség látszólag feltételezte.

December hó folyamán Csiang-Kai-Csek — aki székhelyét a kormánnyal együtt Hankauban tette át — hadseregének zömét, újonnan felállított seregtestekkel kiegészítve, a Lunghai-i vasút keleti része mentén, nagyban Hsücsau területén vontatta össze. Szándéka — ez részünkről természetesen csak következtetés — az lehetett, hogy ezen központi állásból, a japán északi és déli főerők egyesülését meggátolja és azokat egyenként megverje. Ezen, a japán hadsereg közé beékelődött erőcsoportnak, mely idővel közel félmillió főre gyarapodott, parancsnoka az ügyes és erélyes Feng, az ú. n. „keresztény“ tábornok volt.

Az adott helyzetből kifolyólag a japánok viszont legközelebbi feladatuknak tekintették, hogy a két külön működő — északi és déli — seregcsoportjukat, amelyeknek élei decemberben még kb. 500 km-nyi távolságra voltak egymástól, mielőbb egyesítsék és egyúttal a szemben álló ellenséges erőket megverjék. Ezzel kapcsolatban a másik feladat a Lunghai-i vasútnak, mint egyedüli transverzális vonalnak birtokba vétele volt, ami egyben — Csengcsau elfoglalásával — Közép-Kína főútövéreinek, a Peking—Hankau-i vonalnak ellenőrzését jelentette volna.

Ezen hadászati célok megvalósítására törekedett mindkét fél, hónapokon át tartó elkeseredett, ide-oda hullámzó véres harcok árán, amelyek folyamán a japánok csak lépésről-lépésre tudtak tért nyerni, a kínaiak pedig heves ellentámadásaikkal több ízben jelentékeny helyi, de múló természetű sikereket értek el.

A japánok támadásának lendületét meglassította északon a Sárgafolyam, mely már a tél folyamán erősen megáradt, úgyhogy a rajta való átkelés szinte lehetetlenné vált, délen pedig a sok tó és csatorna folytán nehezen járható és amellet könnyen védhető terep. Január és februárban pedig a szokatlan nagy hidegek és gyakori hófúvások. De a fő ok ott keresendő, hogy a japán hadvezetőség—erre még rátérünk—csak korlátozott számú erőket bocsáthatott a küzdő hadsereg részére. Mindezek dacára mégis sikerült a japánoknak azon kedvező előfeltételek megteremtése, melyek alapját képezték a május közepén meginduló eredményes általános nagy támadásiaknak.

Csiang-Kai-Csek tábornagy ellenben, ezen említett időszak alatt nem tudta fentebb ismertetett kedvező helyzetét „a hadászati belső vonalon“ és dacára a rendelkezésére álló időnek és erőfölényének — saját javára kihasználni. Ennek okai viszont az egész kínai állami és katonai szervezet belső gyengeségében, egyenetlenségében és fegyelmetlenségében találhatók, de természetesen a korszerű fegyverzet, felszerelés, lőszer stb. hiányában is. Semleges tudósítók is igazolják, hogy a kínai hadosztályoknak, sőt hadseregeknek mondott egyes alakulatok, gyakran csak „felfegyverzett tömegeknek“ minősíthetők.

Május elején, tehát közvetlen az általános japán támadás előtt, a kölcsönös helyzet nagyjában a következő volt:

A legszélső északnyugati japán csoport (belső mongol alakulatokkal megerősítve) Paotucszen környékén állott, biztosítva innen a Kai-

gan—Peking felé vezető vasutat és egyáltalán Japánnak nyugati szárnyát Szovjet-orosz, illetve külső mongol beavatkozás ellen.

A következő csoport, a szén- és vasércekben gazdag, de erősen japánellenes és bolszevista érzelmű Sanszi tartomány nagyrészét és annak fővárosát tartotta megszállva, szabadcsapatokkal való állandó harcok között.

Az északi főerők—Teraucsi tábornok vezérlete alatt, most már kereken 200.000 fő — jobb oszlopa, mely a Peking-i vasút mentén nyomult előre, a téli hónapok folyamán a Hoangho északi partján vonult fel. Átkelési kísérleteit — mint már mondtuk — megakadályozta a megáradt folyam és a túlsó partot megszálló kínaiak harckészsége.

Az északi erők keleti, Tiencsin-i oszlopa, még december hó folyamán Csinan-nál átkelt az alsó Hoanghon, A kínaiak által felrobbantott nagy vasúti hidat a japán műszaki csapatok 5 hónapos erős munkával — kiváló teljesítmény volt! — ismét használható állapotba helyezték.

Ez az oszlop a Csingtaunál partra szállított új japán erőkkel karöltve, különösebb nehézségek nélkül megszállotta a Santung félsziget, illetve tartomány legnagyobb részét. Felelőtlenül itt, mint jellemző esetet egyes kínai vezetők erkölcsére és gondolkodására Han tábornok szereplését, aki ennek a tartománynak főnöke volt. Hadseregét — állítólag 30.000 főt — felvonultatta ugyan tartománya határán, de nem indította támadásra a japánok ellen, Csiang-Kai-Csek tábornagy ismételt parancsai dacára. Később ez iltóbbi elfogatta őt és kivégeztette. Miután ez a sors több hivatalársát is érte, a fegyelem és függelenségek állítólag ritkábbak lettek a kínai hadseregben.

Ennek a fent említett japán erőcsoportnak további előnyomulása déli irányban, azon feladattal, hogy a Lunghai-i vasút birtokbavétele mellett a szomszédos nyugati csoport folyamátételését megsegítse, megakadt a Nagy (Császár) csatorna mentén. Feng tábornok hadosztályainak szívós védelme — nagyszerűen kiépített betonállásokban — és erélyes ellentámadásaik — január és februárban — a japánok ezen szándékát eredményesen megakadályozták. Sőt a tábornagy-főparancsnok által április hóban ott megindított és személyesen vezetett áttörési kísérlete — 150—200.000 fővel — a japánokat 30—40 km-re vetette vissza — ideiglenesen. Ezen harcok gyújtópontjai a napisajtóban is sokat emlegetett Liuencseng és Taiersziang voltak.

A japán déli hadseregnél — parancsnoka Macsui, majd február közepe óta Hata tábornok, kb. 200.000 fő — Nanking megszállása után hosszabb hadműveleti szünet állott be. Megkövetelte ezt a gyors és hozzá nehéz terepen (tavak, csatornák) való üldözés következtében szükségessé vált felzárkózás, a hadrend és a kötelékek rendezése és nem utolsósorban a megszállott mögöttes országrészek biztosítása. Sanghai környékén és a tőle délnyugatra eső területeken ugyanis kínai felkelők állandóan nyugtalanították a megszállókat, nagyobb kínai sorcsapatok pedig ismételten komoly támadásokat intéztek Sanghai irányában. (Hangcsou körüli harcok.)

Január elején a japán déli hadsereg zömével átkelt a Jangcsiekiangon (Kék-folyam) és megkezdte előnyomulását északi irányban a

Nanking-i vasút mindkét oldalán. A Wei-ho folyó mentén azonban komoly ellenséges ellenállás, — Feng déli szárnya részéről ugyancsak erősen kiépített állásokban — nemkülönb a zord téli időjárás, útját állta a további térnyerésnek. Hetekig tartó rendkívül véres és heves állásharcok következtek, melyeknek egyik sokat emlegetett gyűpontja Pengpu volt. A japánoknak sikerült ugyan februárban az említett folyón való átkelést kierőszakolniok, annak dacára azonban Hata tábornok hadserege itt nem igen jutott előre.

Ezen nagy vonásokban vázolt helyzetből indult meg május elején a japánok általános támadása, miután Mandzsukuóból és az anyaországból a megerősítések — kb. 4—5 hadosztály — megérkeztek. A japánok csataterve nagyvonalú és merész volt. Alapgondolata a Lung hai-i vasút mentén és Hsücsou körül harcoló kínai főerőknek — kereken 5—600.000 fő, közöttük Csiang-Kai-Csek „elit“ csapatai Li tábornok parancsnoksága alatt — északról és délről, egyidőben való kettős átkarolása és megsemmisítése.

A támadás mindkét japán sereg részéről május 5-én kezdődött és sorozatos, igen véres ütközetekre vezetett, az óriási kiterjedésű, közel 400 km széles hadszíntéren. Mikor Li tábornok felismerte a japánok bekerítési szándékát, még idejekorán — május 12-én — elrendelte zömének, az említett 20 elit hadosztálynak elvonulását délnyugat felé. Terve sikerült, a csapatok ügyesen harcolva, majdnem veszteség nélkül bújtak ki a kelepcéből. Japán hírek szerint a főparancsnok Li tábornokot ezért felelősségre akarta vonni, aki azonban ismeretlen helyre megszökött. Csak 4 nappal később, a japán északi és déli hadseregek gépesített előcsapatai az említett vasút mentén találkoztak, — de a bekerítő gyűrű későn záródott. Május 19-én elesett Hsücsau, a két hétig tartó óriási csata központja. Ha a japán hadvezetőség által kitűzött cél — egy újabb „Cannae“ — nem is sikerült és főleg azért, mert a csatatér rendkívüli kiterjedésére való tekintettel a bevetett japán erők gyengéknek bizonyultak, annak dacára Hsücsau-t, a háború eddigi legnagyobb csatáját, határozott japán győzelemnek kell minősítenünk. Jelentőségét annál magasabbra kell értékelnünk, mivel a kínaiak kétszeres számbeli fölényben voltak és erősen kiépített állásokban harcoltak.

A kínai veszteségek igen jelentékenyek és japán adatok szerint a következők: több mint 100.000 fő, ebből kb. 40.000 halott és 50.000 fogoly (különb a japánok veszteségei is igen nagyok voltak); továbbá 40 ágyú, 30 harckocsi, 35 aknavető, 200 géppuska, 9 millió gyalogsági és több ezer tüzérségi lövedék, 6 páncélvonat és azon felül 85 mozdony és 2000 vasúti kocsi. A további eredmény pedig Észak-Kína újabb igen gazdag területének megszállása és a Tiencsin—Nanking-i vasút teljes egészében való birtokbavétele. Mindezen fényes sikerek dacára tárgyilagosan meg kell állapítanunk, hogy a kínai haderő nem semmisült meg és nem szűnt meg a kormány és a kínai nép ellenálló-képessége és háborús akarata sem.

A Hsücsau-i győzelem után, május végén, az egyesült japán haderő két hadműveleti lehetőség előtt állott. Előnyomulás a sokat emlegetett Lung hai-i vasút mentén, volt az egyik megoldás. Ez esetben — mint

már mondtuk — Csengcsou elfoglalásával a Hankau felé vezető vonalat is ellenőrizhetik. Ha pedig Singant szállják meg, megszakadnak a Szovjet-Oroszországból érkező hadianyagszállítmányok, melyeknek Singan a legfontosabb átrakódóhelye, egyben a kommunista propaganda főfészke. A másik lehetőség: a főerőkkel Hankau felé előnyomulva, az egész kínai védelem e katonai, politikai és gazdasági központjának elfoglalása. Megemlítjük itt, hogy a Hsücsau-i vereség után a kínai haderő egy része a Lunghai-i vasútvonal mentén nyugati irányban, a zöm pedig Hankau felé vett irányt.

Az események arra engednek következtetni, hogy a japán hadvezetőség az előbbi megoldást választotta. Gyors (gépesített) alakulatok a visszavonuló kínaiak nyomában maradtak és május végén megszállták Kaifenget, Honan tartomány 250.000 lakossággal bíró fővárosát, nagy hadianyaggyárral. Június elején pedig a japán előretolt osztagok már Csengcsou, illetve a Hankau felé vezető vasútvonal előtt állottak. Ekkor egy váratlan esemény megállította a japánok győzelmes útját. A kínai hadvezetőség, hogy az ellenség előnyomulását megakassza, Kaifengtől északra, a magasra áradt Hoangho — medre a sok magával hordott lőszer következtében 1 m-rel magasabb, mint a partvidék — töltéseit több helyen átvágatta, miáltal többszáz négyzetkilométernyi terület, a japánok előnyomulási sávjában, víz alá került és járhatatlanná vált. A kínaiak ezen elkeseredett elhatározása, melynek példájára a hadtörténelemben gyakran akadunk — legutóbb 1914-ben a belgák állították meg ily módon a német jobbszárny előtörését a tenger felé — bár késleltette, de nem akasztotta meg a hadjáratot. Ellenben sok százezer kínai lakost hajléktalanná tett.

A japán hadvezetőség ugyanis gyors elhatározással a hadműveletek súlyát eltolta délre és elrendelte az általános előnyomulást Hankau felé, balszárnyal a Jangcse-folyam mentén. Ugyanakkor a jobbszárnyon Kaifeng körül az árvíz folytán felszabadult erőket részben Peking felé, részben Sanszi tartományba irányította. Ezek július hó folyamán a szóbanforgó elfoglalt területeket eredményesen megtisztították az ott garázdálkodó, állítólag 30—40.000 főnyi kommunista felkelőktől, illetőleg szabadcsapatoktól.

Június közepén megkezdődött a japánok déli szárnyának előnyomulása, úgy magán a Kék-folyamon, mint annak északi partján. A japán haditengerészet néhány könnyebb egysége (10 darab) meglepetésszerűen Anking előtt jelent meg, azt elfoglalta és kihajózott csapatokkal hídfőszerűen kiépítette és megerősítette ezt a fontos előretolt pontot. Most néhányhetes hadműveleti szünet következett, amely alatt a japánok zöme — több mint 200.000 fő — Ankingtől keletre a Jangcse mindkét partján felvonult. Itt gyülekezett egy erősebb hajóraj is, hogy az előnyomulást Hankau felé felvegye. Az újabb hadműveleteket is a haditengerészet vezette be július elején Oikava ellentengernagy parancsnoksága alatt. A megáradt folyamon a 10.000 tonnás hajók is könnyen jutottak előre és lerombolták a kínaiak által több helyen felállított folyami és aknazáratokat, úgyhogy az utánuk hajón szállított csapatok Hukot is elfoglalták. Július első felében a szárazföldi csapatok a folyamtól északra Taihu, délen pedig a Poyang-tó felé

közeledtek. Utóbbin a japán hajórajnak kínai torpedó és ágyúaszádokkal kisebbszabású tengericsatát kellett megvívok. Csak így lett szabaddá az út a Jangcsen fölfelé a hajóraj részére és lehetővé vált a japán csapatok átkelése — július közepén — az említett 8—10 km széles és kb. 130 km hosszú tavn. Ugyanakkor már heves harcok folytak Taihu körül és a tótól délre Nancsang felé. Súlyos küzdelem indult meg később Kiukiang birtokáért, melyet a japán gyalogság a hadihajók tüzésége, nemkülönben légierők által támogatva, július 26-án rohammal bevett. Ez igen fontos pont, mert innen vezet az egyetlen kocsizható út a 200 km-re fekvő Hankauba.

Tanulmányunk lezárásakor, augusztus közepén a katonai helyzet Közép-Kínában a következő képet nyújtja:

A japán hadak állandó harcok között kb. 500 km széles arcvonalban és több mint 20 oszlopban, a Csengcsau—Hankau-i vasút felé nyomulnak előre. Jobbszárnyuk a fentebb említett területek újbóli pacifikálása után, a Hoanghó északi partját érte el és zömével a pekingi vasútvonal mindkét oldalán vonult fel.

A következő erőcsoport a folyam déli partján, kb. Csengcsou és Kaifeng között áll, előretolt részei állítólag már a Hankau-i vasútvonalat elérték.

Tovább délre, az arcvonal közepének helyzetéről és csoportosításáról nincsenek pontos adataink. Talán a Hankau-t északkeletről félkörben elzáró 1500 m magas Kwai-hegységet érték el.

Az igen erős balszárny több mint 200.000 fővel Hata tábornok parancsnoksága alatt a Jangcsesiang mindkét partján — tudjuk, hogy itt van a támadás súlya — igen nehéz harcokat vív Taihu környékén, Kiukiangtól nyugatra és Nancsang előtt.

A jelek szerint Csiang-Kai-Csek, bár az ideiglenes főváros kiürítését elrendelte és már a kormány is Csukiangba távozott, itt készül újabb, döntő csatára. Régebbi, ellenőrizhetetlen hírek szerint, Hankau körül állítólag közel 1 milliónyi tartalékok felett rendelkezne, melyeknek nagyobb része azonban még kiképzés alatt álló újoncok, igen gyér és főleg korszerű harcgépeket illetően nagyon hiányos felszereléssel. A kínai hadsereg egyéb erőelosztására vonatkozóan többé-kevésbé találgatásokra vagyunk utalva. Feltételezhető, hogy a 8. vörös-kínai hadsereg ismét Sinang körül van összpontosítva, és hogy nagyobb kínai erők vonulhattak föl a Lunghai-i vasút mentén, főleg Csengcsou körül és hogy kellőszámú csapatok a Hankau felőli vasutat védik. A kínai főerők, mint már említettük, igen valószínűen Hankautól keletre vonultak fel. Újabb hírek szerint csupán Hankau előtt 70 hadosztály, Nancsang körül pedig 20 hadosztály volna összpontosítva. A felsorolt központi erőkön kívül Kanton körül nagyobb hadsereg áll Cseng tábornok parancsnoksága alatt, de igen laza alárendeltségű viszonyban a központi kormánnyal. A délnyugati tartományok főnökei pedig (Li, Pai és Cseng) állítólag az államfő-főparancsnok politikai ellenfelei volnának.

Méltatva az éppen ismertett katonai helyzetet, úgy az a japánokra nézve nemcsak kedvezőbb, hanem a közeljövő szempontjából biztató is. A Hankau körüli csata kimenetelének esélyei inkább a japánok-

nak kedveznek. Hosszantartó harcok várhatók, annál is inkább, mivel Hankau közvetlen környékén is rendkívül sok a tó, mocsár, csatorna. Közép-Kína fővárosának, kereskedelmi és közlekedési gócpontjának elvesztése, melynek legsúlyosabb következménye a Kantonnal való közlekedés megszakítása, majd igen valószínűen Sinang megszállása, ami által a Szovjettel való összeköttetés szűnik meg, szinte pótolhatatlan veszteségek. Ha pedig a japánok hozzá még Kantont akár elfoglalják, akár a tenger felől teljesen elzárják, — haditengerészetük teljesen ura a keletázsiai vizeknek — akkor a kínaiak a legválóságosabb helyzetbe kerülnek. Hadianyagszállításaik akkor a Szovjettől csak a Gobi-sivatagon át, egyéb külföldről pedig csupán a francia Tonkingon át Hanoiból Jünanba történhet. Ezen újbóli kudarcok minden anyagi kár mellett, erkölcsi következményekkel is járnának, mert feltétlenül megingatnák a nagy tömegben amúgy is csak nehezen meginduló nemzeti és harcias szellemet, nemkülönben a központi kormány iránti bizalmat.

Ha a kínai haderő, mint sok oldalról hallani, még ez esetben sem adná fel a harcot, hanem a birodalom nyugati és délnyugati hegyvidékébe vonulna vissza, úgy szerintünk ennek a küzdelemnek már sok gyakorlati jelentősége nem lehet. Mivel az ország leggazdagabb részei, legnagyobb városai, kereskedelmi gócpontjai és összes (!) vasútvonalai akkor már az ellenség kezében lesznek, utóbbi talán már nem is követné tovább a kínai haderőt, hanem erejét és figyelmét inkább a megszállt országrészek megszilárdítására fordítaná. Ha sikerül a japánoknak itt nyugodt politikai és főleg gazdasági légkör megteremtése, úgy számítva a nagy kínai tömegek primitív, inkább az anyagiakra irányított életfelfogásával, talán elérhetik azt, ami egyik fő háborús célkitűzésük volt: Csiang-Kai-Csek uralmának letörése és, Kínának baráti alapon való új, japánbarát szervezése.

Az első háborús év eredménye különben a japánok részére a következő adatokban nyilvánul meg: az arcvonal hossza Kínában 250.000 km; a megszállott terület 12 millió km² (ez kb. Európa fele) 130 millió lakossal; a kínaiak vesztesége 1-3 millió (az eredeti állomány 65%-a), ebből több mint a fele halott. Japán, saját veszteségeit 50.000 fővel adja meg. Az elpusztított kínai repülőgépek száma 1170; 1000 szovjet pilóta van japán fogságban. A japánok állítólag viszont csak 90 gépet vesztek el. Végül két igen fontos gazdasági adat: a vasutak 47%-a, a vámoknak 77%-a a japánoké.

ZAVARÓ JELENSÉGGÉNT lépett közbe augusztus elején a csangku-fengi fegyveres összecsapás a mandzsu-orosz-koreai határ mentén. Határincidensek igen gyakoriak, amióta Japán Mandzsúria megszállásával a Szovjet közvetlen szomszédja lett. Elősegíti ezen összetűzéseket az a körülmény is, hogy a közös határ sokhelyütt nemcsak hogy megjelölve, de egyáltalán végleg és hivatalosan megállapítva sincsen.

A jelenlegi összecsapás színhelye a közös határok közelében úgy a japánok, mint az oroszok részére igen nagy katonai jelentőséggel bír. A környéket uraló magaslatról van szó, Vladivosztk hadi kikötőtől kb. 120 km délnyugatra. Egy alig 20 km tengerpartmenti sáv képezi

az orosz területet, melyet a japánok bármikor könnyen megszállhatnak. Másrészt közvetlen a közös határ mentén vezet a japánok új kikötőjéből és átrakodóhelyéből, Rajsinból egy ugyancsak új szárnyvonal az Észak-Mandzsúria-i (egykor kelet-sibériai) vasúthoz. Ez most a legrövidebb összeköttetés Japánnal.

A támadó fél minden valószínűség szerint a Szovjet volt, mert az ő érdeke, hogy Japán kínai hadjáratát megzavarja. Ezt igazolja ama tény is, hogy a harcok folyamán a japánok a védelemre szorítottak, míg az oroszok azok, akik állandóan támadtak.

A HADMŰVELETEK nagybani ismertetése után, most a távolkeleti háború néhány általános, de a hadviselés szempontjából érdekes jelenségére mutatunk rá.

A hadtörténelem tanúsága szerint új háborúk rendszeren másképp indulnak meg, mint az előző nagy fegyveres mérkőzés. A világháború óta a „totális háború“-ról kialakult elmélet alapján elvárható volt, hogy Japán — annál is inkább, mivel egy katonailag inferior ellenfélről volt szó — azonnal minden rendelkezésre álló katonai eszközzel („általános mozgósítás“) veti magát Kínára, hogy azt minél előbb legyőzze, lehengerelje és hogy magát a háborút — katonai, politikai és gazdasági okokból — minél előbb bevégezhesse. De nem ez történt. A Szigetország a feszült világpolitikai helyzetre való tekintettel és mivel egyedül, szövetségesek nélkül kénytelen harcát megvívni, talán túl takarékosan, csak a kitűzött hadművelési célok elérésére szükséges erőket küldte, illetve küldi a hadszíntérre. Amellett igen valószínű, hogy hasonló hibába esett, mint pl. a központi hatalmak a világháború kezdetén, t. i., hogy az ellenség katonai erejét és ellenállóképességét lebecsülte.

Megdólt az az elgondolás is, hogy a jövő háborúban hosszantartó „állásharcok“ elkerülhetők. Látjuk, hogy nem így van. Nem utolsósorban azért is, mert a védelem ereje a támadással szemben, a korszerű fegyverek rendkívüli elhárítóképessége folytán, módfelett megnövekedett.

„A korlátlan légiháború“ kérdésének tisztázására sem került a sor egyelőre, mert mindkét fél aránylag csak kisebb számú légierőket szerepeltet, másrészt Kína óriási kiterjedése mellett, nem bővelkedik kellő számú hálás célok felett.

Ellenben bebizonyosodott az a régi katonai igazság, hogy a háborúban nem mindig a „mennyiség“, hanem ellenkezőleg, igen sokszor a „minőség“ az, amely sikerhez vezet. A kínaiak, mint tudjuk, eddig mindig számbeli fölényben voltak. Bár a kínai katona csodálatraméltó hősiességgel szívósan és bátran harcolt, döntő győzelmet aratni nem tudott, mert a jól vezetett és kiképzett, kiváló katonai szellemtől és dicső hagyományoktól, fanatikus faj- és hazaszeretettől áthatott, de amellett teljesen korszerűen felszerelt japán harcossal szemben mégsem veheti fel a versenyt.

A vezetés is mindeddig a japánok fölényét igazolja. Megfontolt, mégis lendületes és kezdeményező. A cselekvés szabadságát, ha ideiglenesen el is veszti, gyorsan ismét magához ragadja. Keresi a

döntést, az ellenség megsemmisítését. A korszerű harceszközöket célravezetően alkalmazza. Példás az együttműködése a haditengerészetel. Megnehezíti a vezetést a hadszíntér szokatlan nagy kiterjedése, a hadtápvonalak hosszúsága és vele az utánpótlás nehézségei, valamint azoknak és a megszállt területeknek biztosítása a nagyszámú, elszánt és a kínai hadvezetőség által irányított szabadcsapatok tevékenysége ellen.

A kínai vezetés ezzel szemben, bár — mint már mondtuk — a saját hazájában és a stratégiai belső vonalon működik, számbeli fölennyel rendelkezik, melyet kíméletlenül felhasznál — inkább nehézkes, módszeres és merev. Hátráltatja a vezetést ugyancsak a birodalom rendkívüli nagysága, a közlekedési utak és eszközök hiánya, de még inkább a hiányzó politikai és katonai egységes szervezettség.

A Két HÁBORÚS Fél bel- és külpolitikájának csak azon jelenségeire térünk ki röviden, amelyek a hadviseléssel közvetlen összefüggésben állnak.

Japán belpolitikáját illetően a főkérdés, mely ma az egész világot érdekli az, hogy meddig bírja ki, meddig képes háborút viselni. De ez végeredményben inkább gazdasági probléma. Hírek szerint Japán egész gazdasági és társadalmi életét hosszantartó háborúra rendezi be. A japán nép, amint a külföldi sajtó egy része írja, ha nemzeti érdekéről van szó, éppen úgy, mint a múltban, most is tanújelét adja hatalmas akaraterejének és bámulatos áldozatkészségének. A legutóbbi kormányalakítás, amelyben 5 katona-miniszter vesz részt, azt mutatja, hogy a háborús cél elérése érdekében minden egyéb politikai kérdés háttérbe szorul.

Kína belpolitikájának főkérdése, egyben főnehézsége is, hogy a nemzet, a honvédelem és egyáltalán a közösség gondolata mennyire ment át a közel félmilliárd kínai tudatába. Hogy ez a folyamat még csak kialakulóban van, mutatják az egyes tábornokok, tartományfőnökök függelemsértései, a kommunista érzelmű hadseregrész többé-kevésbé önálló működése, az ipari-, kereskedelmi- és pénzügyi körök inkább japánbarát magatartása, úgyszintén a megszállt területek lakossága zömének gyors behódolása — a fiatal, külföldön tanult értelmiség igen tevékeny és erős nacionalista, japánellenes propagandája dacára.

Japán külpolitikai helyzete az egyes háborús incidensek következtében (angol és amerikai hajók bombázása, a fontos Paracellszigeteknek a franciák által való megszállása, stb.) beállott múltó természetű feszültségektől eltekintve, ez év első felében inkább javulást mutat. Amerika, mint mondják, nem akar, Nagy-Britannia és Franciaország pedig nem tud beavatkozni, az őket Távol-Keleten ért politikai és gazdasági sérelmek dacára. Németország és Olaszország csatlakozása az anti-komintern-paktumhoz, úgyszintén Mandzsukuonak utóbbiak részéről való elismerése, a Kínában működő német oktatótisztok visszarendelése, inkább még emelte Nippon nemzetközi biztonságát és tekintélyét. A legfeszültebb volt a viszony eddig is Szovjet-Oroszországgal, amint azt a legutóbbi, — előbb ismertetett — csangkufengi összecsapás is mutatja. Orosz-japán háború lehetősége így erősen előtérbe lépett.

Bár az általános felfogás szerint a vörös hadsereg a „tisztozási“ folyamat következtében nem ütőképes, azon állítás, hogy Sztálin a felgyülemlett belső feszültséget már csak egy népszerű háború útján tudja levezetni — nem egészen alaptalan. Viszont kétségtelen, hogy Japán nem szívesen kezdene háborút egy újabb ellenséggel.

Kína külpolitikai helyzete a háborús év folyamán nem változott. Ismételt felhívásai — segélykiáltásoknak is nevezhetjük — a világ közvéleményéhez és külön-külön a nagyhatalmakhoz és végül a Népszövetséghez, eredménytelenek maradtak. Erkölcsi támogatásban részesül és hadianyaggal látja el sok kis- és nagyhatalom, de katonai támogatásra, legalábbis a közeljövőben, kilátás nincsen. Kivételt a Szovjet képez, mely mélyebbenrejlő saját politikai céljai elérése érdekében nemcsak hadianyaggal és kiképzőszeméllyel látja el, hanem mint látjuk, Japán állandó fenyegetésével, Kínát katonailag tehermentesíteni igyekszik.

A Távol-Keleti háború vége az eddigiek alapján beláthatatlan. De feltétlenül előbb ér véget, ha a két ellenfél egyedül vívja meg élet-halálharcát. Bármely harmadik hatalom beavatkozása, súlyos megpróbáltatása volna a világbékének. A katonai győzelmet minden valószínűség szerint Japán aratja, de hogy mennyire sikerül további szándékának megvalósulása, azaz Kína megbékítése, rendezése és megszilárdítása, erre ma nehéz volna kielégítő választ adni.

V. NÉMETH LAJOS